

Osmo Lampinen, Opetusministeriö

Huumori koulutuksessa

Huumori on yksi tehokkaimmista tiedonvälityksen muodoista. Huumori paljastaa asioiden piileviä yhteyksiä ja voi nopeasti ilmaista monimutkaisen asian ytimen. Sitä paitsi huumori on hauskaa.

On hämmentävää kuinka vähän pedagogit ja erilaiset asiantuntijuuden teoreetikot kiinnittävät huomiota huumorin merkitykseen oppimisessa. Olisivatkohan pedagogit tavallista totisempaa joukkoa.

Huumorin perustana on kielen monimerkityksellisyys. Useimmiten humoristiseen lausumaan liittyy myös jonkinlainen yllätys

Espanjan televisio kertoo tarinaa miehestä, joka koputtaa poikansa oveen:

- Jaime, hän sanoo, herää jo!
- En halua herätä, isä
- Nouse ylös, sinun on mentävä kouluun.
- En halua mennä kouluun.
- Miksi et? kysyy isä.

Kolmesta syytä, sanoo Jaime. se on tylsää, lapset kiusaavat minua ja kaiken lisäksi vihaan koulua.

-Katsos kerron sinulle kolme syytä, miksi sinun täytyy mennä kouluun, isä vastaa. ensinnäkin se on velvollisuutesi; toiseksi olet neljäkymmentäviisivuotias ja kolmanneksi olet sen koulun rehtori.

Huumori on kiinnostava tutkimuskohde, koska kukaan ei ole onnistunut yrityksistään huolimatta luomaan siitä kokonaisvaltaista teoriaa. Aristoteleen tiedettiin kirjoittaneen huumoria käsittelevän runousopin, mutta se on hävinnyt. Lähimmäksi hyvää selitystä lienee päässyt psykoterapian isä, Sigmund Freud.

Sigmund Freudin mukaan voimme saada huumorista mielihyvää sellaisiin asioihin, joista olemme kadottaneet luontevan mielihyvän tunteen. Vitsi vapauttaa estojamme, koominen mielihyvä kuvittelukykyämme ja huumori tunteiden kuormitusta. Vitsi voi palauttaa meidät lapsuuden aitouteen, ennen yhdenkään vitsin keksimistä. Huumorin kautta koemme viattomuutta, lapsuuden mielihyvää ja aitoa onnea.

Huumorilla voi olla vakavampi merkitys asioiden ymmärtämisessä. Amerikan tunnetuin humoristi Mark Twain ilmaisi erään asian oivallisesti" Oli niin kylmää, että jos lämpömittari olisi ollut tuuman verran pidempi, olisimme paleltuneet kuoliaaksi" Ilmiö ja sen mittaaminen erottuvat nerokkaasti.

Huumori voi rikkoa piintyneitä myyttejä. Kari Hotakaisen vanha mies määrittelee Suomen " pitkäksi, rumaksi ja pusikkoiseski". Tunnettu amerikkalainen koomikko toteaa; "että olen ollut elämässäni sekä rikas että köyhä, mutta us-

kokaa tai älkää rikkaana on mukavampaa". Ensimmäisessä rikkoutuu kansallinen visuaalinen mielikuva ja toisessa usein hellitty harhakuvitelma.

Huumori koettelee omaa eettistä tajuntaamme. Se sotii meille piintynyttä uskomusta vastaan, että ihmisen tulisi puhua aina totta. Mutta huumorin käyttämät aseet ovat lähinnä liioittelua, paisuttelua ja paradokseja. Niiden kantama synty raukeaa nopeasti yhteisen naurun tai hymyn aikana. On tosin olemassa tosikkomaisia ihmisiä jotka eivät koskaan sorru huumorin syntiin.

Lajina huumori on vaikea. "Kerron teille hyvän vitsin". Mutta vitsi voi ollakin surkea ja kertoja joutuu noloon asemaan. Hyvin jutun kertojia on harvassa.

Komiikka on laji, jossa opiskelijat voittavat opettajansa. Ei tarvitse kuin jännittää köysi polun yli ja seurata kun ensimmäinen kompastuu. Luokkatilanteet ovat täynnä komiikkaa, joka muistellaan vuosienkin päästä. Freudin kuvaama tunnekuorituksen laukaisu synnyttää yhteisyyttä, joka ilmentää meissä kaikissa halua vapautua aikuisuuden kahleista.

Kirsit Simonsuuri kirjoittaa promotirorunosiaan 1986:

Vaan aidot jumalat
ei liian vakavat
päästäkää valloilleen